

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 14ης Σεπτεμβρίου 2023 *

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία (ΕΕ) 2015/2302 – Άρθρο 5 – Οργανωμένα ταξίδια και συνδεδεμένοι ταξιδιωτικοί διακανονισμοί – Καταγγελία σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού – Έκτακτες και αναπόφευκτες περιστάσεις – Πανδημία COVID-19 – Δικαίωμα καταγγελίας – Αίτημα για πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών – Υποχρέωση του διοργανωτή ταξιδιών για παροχή πληροφοριών – Άρθρο 12 – Εφαρμογή των προβλεπόμενων στο εθνικό δίκαιο αρχών της ελεύθερης διάθεσης του αντικειμένου της δίκης και της αντιστοιχίας μεταξύ των αιτημάτων των διαδίκων και της απόφασης – Αποτελεσματική προστασία του καταναλωτή – Αυτεπάγγελτη εξέταση από τον εθνικό δικαστή – Προϋποθέσεις»

Στην υπόθεση C-83/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de Primera Instancia no 5 de Cartagena (5ο πρωτοδικείο Καρθαγένης, Ισπανία) με απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Φεβρουαρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

RTG

κατά

Tuk Tuk Travel SL,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl και J. Passer, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Ιανουαρίου 2023,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Herranz Elizalde,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την L. Halajoná, τον M. Smolek και τον J. Vláčil,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. Leppo,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από την P. López-Carceller και τον M. Menegatti,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τις S. Sáez Moreno και L. Vétillard,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την I. Rubene και τον N. Ruiz García,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 23ης Μαρτίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος του άρθρου 5 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2015, L 326, σ. 1), υπό το πρίσμα των άρθρων 114 και 169 ΣΛΕΕ, καθώς και την ερμηνεία των τελευταίων δύο άρθρων και του άρθρου 15 της οδηγίας.
- 2 Η υπό εξέταση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του RTG, ταξιδιώτη, και της Tuk Tuk Travel SL, διοργανωτή ταξιδίων, με αντικείμενο ποσό το οποίο κατέβαλε ο ταξιδιώτης κατόπιν της σύναψης σύμβασης οργανωμένου ταξιδίου, του οποίου τη μερική επιστροφή ζητεί από τον διοργανωτή ταξιδίων κατόπιν της καταγγελίας της σύμβασης στην οποία προέβη λόγω της εξάπλωσης του κορωνοϊού στις χώρες προορισμού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 5 της οδηγίας 2015/2302 αναφέρει τα εξής:

«Σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 2 και το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών, καθώς και η ελευθερία εγκατάστασης. Η εναρμόνιση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από συμβάσεις οργανωμένων ταξιδίων και συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς είναι αναγκαία για τη δημιουργία μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς των καταναλωτών στον εν λόγω τομέα, επιτυγχάνοντας τη σωστή ισορροπία μεταξύ μιας υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Αντικείμενο», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι να συμβάλλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού και όσο το δυνατόν ομοιόμορφου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά τις συμβάσεις μεταξύ των ταξιδιωτών και των εμπόρων ταξιδιωτικών υπηρεσιών για τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς.»

5 Το άρθρο 5 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πληροφορίες πριν από τη σύναψη της σύμβασης», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν δεσμευθεί ο ταξιδιώτης με σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού ή με οποιαδήποτε αντίστοιχη προσφορά, ο διοργανωτής και, όταν το πακέτο πωλείται μέσω πωλητή, επίσης ο πωλητής παρέχουν στον ταξιδιώτη τις σχετικές τυποποιημένες πληροφορίες μέσω του σχετικού εντύπου ως έχει στο παράρτημα I μέρος Α ή Β και, εφόσον αφορούν το πακέτο, τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) τα κύρια χαρακτηριστικά των ταξιδιωτικών υπηρεσιών:

[...]

ζ) ενημέρωση σχετικά με τη δυνατότητα του ταξιδιώτη να καταγγείλει τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή πριν από την έναρξη του πακέτου έναντι κατάλληλης χρέωσης καταγγελίας ή, κατά περίπτωση, της τυποποιημένης χρέωσης καταγγελίας που ζητείται από τον διοργανωτή, σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1·

[...]

3. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 παρέχονται με σαφή, κατανοητό και ευδιάκριτο τρόπο. Όταν οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται γραπτώς, είναι ευανάγνωστες.»

6 Το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού και δικαίωμα υπαναχώρησης πριν από την έναρξη του πακέτου», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ταξιδιώτης μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού ανά πάσα στιγμή πριν από την έναρξη του πακέτου. Αν ο ταξιδιώτης καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού δυνάμει της παρούσας παραγράφου, μπορεί να του ζητηθεί η καταβολή εύλογης και δικαιολογημένης χρέωσης καταγγελίας στον διοργανωτή. Η σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού μπορεί να καθορίζει εύλογη τυποποιημένη χρέωση καταγγελίας της σύμβασης με βάση τον χρόνο της καταγγελίας της σύμβασης πριν από την έναρξη του πακέτου και την αναμενόμενη εξοικονόμηση κόστους και τα αναμενόμενα έσοδα από την εναλλακτική αξιοποίηση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών. Εάν δεν προβλέπεται τυποποιημένη χρέωση καταγγελίας, το ποσό της χρέωσης καταγγελίας αντιστοιχεί στην τιμή του πακέτου μείον την εξοικονόμηση κόστους και τα έσοδα από την εναλλακτική αξιοποίηση των ταξιδιωτικών υπηρεσιών. Κατόπιν αιτήματος του ταξιδιώτη, ο διοργανωτής αιτιολογεί το ποσό που χρεώνει για την καταγγελία της σύμβασης.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, ο ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου χωρίς την καταβολή

οποιασδήποτε χρέωσης καταγγελίας σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή επηρεάζουν σημαντικά τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, ο ταξιδιώτης δικαιούται την πλήρη επιστροφή όλων των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο, αλλά δεν δικαιούται πρόσθετη αποζημίωση.

[...]»

- 7 Το άρθρο 23 της οδηγίας 2015/2302, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας», ορίζει τα εξής:

«1. Δήλωση του διοργανωτή πακέτου ή εμπόρου που διευκολύνει συνδεδεμένο ταξιδιωτικό διακανονισμό ότι ενεργεί αποκλειστικά ως πάροχος ταξιδιωτικής υπηρεσίας, ως μεσάζων ή υπό οποιαδήποτε άλλη ιδιότητα ή ότι ένα πακέτο ή ένας συνδεδεμένος ταξιδιωτικός διακανονισμός δεν συνιστά πακέτο ή συνδεδεμένο ταξιδιωτικό διακανονισμό δεν απαλλάσσει τον εν λόγω διοργανωτή ή έμπορο από τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται σε αυτούς βάσει της παρούσας οδηγίας.

2. Οι ταξιδιώτες δεν μπορούν να παραιτηθούν των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζουν τα εθνικά μέτρα για τη μεταφορά της παρούσας οδηγίας.

3. Οποιαδήποτε συμβατική ρύθμιση ή δήλωση του ταξιδιώτη με την οποία, άμεσα ή έμμεσα, παραιτείται των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει στους ταξιδιώτες ή περιορίζονται τα δικαιώματα που του παρέχονται από την παρούσα οδηγία ή η οποία έχει ως στόχο την καταστράτηγηση της εφαρμογής της παρούσας οδηγίας δεν είναι δεσμευτική για τον ταξιδιώτη.»

- 8 Το άρθρο 24 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εφαρμογή», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων ώστε να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση με την παρούσα οδηγία.»

- 9 Το παράρτημα I, μέρος A, της οδηγίας 2015/2302, το οποίο επιγράφεται «Έντυπο βασικών πληροφοριών για συμβάσεις οργανωμένου ταξιδιού όπου είναι δυνατή η χρήση ηλεκτρονικού συνδέσμου», παραθέτει, υπό τη μορφή κειμένου εντός πλαισίου, το περιεχόμενο του εν λόγω εντύπου και επισημαίνει ότι ο ταξιδιώτης λαμβάνει μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου τις ακόλουθες πληροφορίες:

«Βασικά δικαιώματα βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302

[...]

– Οι ταξιδιώτες μπορούν να καταγγείλουν τη σύμβαση χωρίς χρέωση καταγγελίας πριν από την έναρξη του πακέτου σε εξαιρετικές περιστάσεις, για παράδειγμα αν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα ασφάλειας στον προορισμό τα οποία είναι πιθανόν να επηρεάσουν το πακέτο.

[...]»

- 10 Το παράρτημα I, μέρος B, της οδηγίας 2015/2302, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έντυπο βασικών πληροφοριών για συμβάσεις οργανωμένου ταξιδιού που αφορούν διαφορετικές περιπτώσεις από αυτές που καλύπτονται από το μέρος A», παραθέτει, υπό τη μορφή κειμένου εντός πλαισίου, το περιεχόμενο του εν λόγω εντύπου και τα ίδια βασικά δικαιώματα που απονέμει η οδηγία με εκείνα που προβλέπει το μέρος A του παραρτήματος I της οδηγίας.

Το ισπανικό δίκαιο

Το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/2007

- 11 Τα άρθρα 153 και 160 του ενοποιημένου κειμένου του γενικού νόμου περί προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών και λοιπών συμπληρωματικών νόμων, το οποίο εγκρίθηκε με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/2007, της 16ης Νοεμβρίου 2007 (BOE αριθ. 287, της 30ής Νοεμβρίου 2007, σ. 49181), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και τα μέρη A και B του παραρτήματος II αυτού, μεταφέρουν στο ισπανικό δίκαιο τα άρθρα 5 και 12 της οδηγίας 2015/2302 καθώς και τα μέρη A και B του παραρτήματος I οδηγίας.

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

- 12 Το άρθρο 216 του Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (νόμου 1/2000, περί κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 7ης Ιανουαρίου 2000 (BOE αριθ. 7, της 8ης Ιανουαρίου 2000, σ. 575), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), προβλέπει τα εξής:

«Τα πολιτικά δικαστήρια αποφασίζουν βάσει των πραγματικών περιστατικών που προτάθηκαν, των αποδείξεων που προσκομίστηκαν και των αιτημάτων που υποβλήθηκαν από τους διαδίκους, εκτός αν ο νόμος προβλέπει διαφορετικά σε ειδικές περιπτώσεις.»

- 13 Το άρθρο 218, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας έχει ως εξής:

«Οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να είναι σαφείς και ακριβείς και να αντιστοιχούν στα αιτήματα και τις λοιπές αξιώσεις των διαδίκων που έχουν προβληθεί εγκαίρως κατά τη διάρκεια της δίκης. Περιέχουν τις δηλώσεις τις οποίες ζητούν οι διάδικοι, δέχονται τα αιτήματα κατά του εναγομένου ή απαλλάσσουν τον εναγόμενο και αποφαινόμενοι επί όλων των επίδικων ζητημάτων που αποτέλεσαν αντικείμενο της διαδικασίας.

Το δικαστήριο, χωρίς να παρεκκλίνει από το αντικείμενο της αγωγής κάνοντας δεκτά πραγματικά ή νομικά στοιχεία διαφορετικά από εκείνα τα οποία προέβλεπαν οι διάδικοι, αποφαινόμενοι βάσει των κανόνων που έχουν εφαρμογή επί της υποθέσεως, ακόμα και αν οι διάδικοι δεν παρέθεσαν ή επικαλέστηκαν τους κανόνες αυτούς κατά τρόπο ορθό.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Στις 10 Οκτωβρίου 2019 ο RTG αγόρασε από την Tuk Tuk Travel SL ένα πακέτο οργανωμένου ταξιδιού για δύο άτομα με προορισμό το Βιετνάμ και την Καμπότζη, με αναχώρηση από τη Μαδρίτη (Ισπανία) στις 8 Μαρτίου 2020 και επιστροφή στις 24 Μαρτίου 2020.

- 15 Κατά τη σύναψη της οικείας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, ο ενάγων της κύριας δίκης κατέβαλε το ποσό των 2 402 ευρώ ως προκαταβολή έναντι της συνολικής τιμής του ταξιδιού, η οποία ανερχόταν στο ποσό των 5 208 ευρώ. Οι γενικοί όροι της σύμβασης παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα καταγγελίας της πριν από την ημερομηνία αναχώρησης, έναντι χρέωσης καταγγελίας. Οι πληροφορίες αυτές δεν προέβλεπαν τη δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης σε περίπτωση επέλευσης έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση της σύμβασης.
- 16 Στις 12 Φεβρουαρίου 2020 ο ενάγων της κύριας δίκης γνωστοποίησε με ηλεκτρονικό μήνυμα στην εναγομένη της κύριας δίκης την απόφασή του να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, δεδομένης της εξάπλωσης του κορωνοϊού στην Ασία, και την κάλεσε να του επιστρέψει όλα τα ποσά τα οποία δικαιούτο.
- 17 Στις 14 Φεβρουαρίου 2020 η εναγομένη της κύριας δίκης απάντησε στον ενάγοντα της κύριας δίκης ότι σε περίπτωση ακύρωσης του ταξιδιού, θα του επιστρεφόταν ποσό 81 ευρώ, μετά την αφαίρεση των εξόδων ακύρωσης. Ο ενάγων της κύριας δίκης επανέλαβε αυθημερόν την απόφασή του για καταγγελία της σύμβασης και αμφισβήτησε το ποσό των εξόδων ακύρωσης.
- 18 Στις 4 Μαρτίου 2020 η εναγομένη της κύριας δίκης ενημέρωσε τον ενάγοντα της κύριας δίκης ότι θα του επέστρεφε ποσό 302 ευρώ διότι η αεροπορική εταιρία η οποία επρόκειτο να εκτελέσει την οικεία πτήση παρείχε στους επιβάτες της τη δυνατότητα ακύρωσης χωρίς χρέωση.
- 19 Σε συνέχεια της ενημέρωσης αυτής ο ενάγων της κύριας δίκης, χωρίς να εκπροσωπείται από δικηγόρο, άσκησε αγωγή κατά της εναγομένης της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena (5ου πρωτοδικείου Καρθαγένης, Ισπανία). Με την αγωγή του υποστηρίζει ότι η απόφασή του να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λήφθηκε έναν μήνα πριν από την προβλεφθείσα ημερομηνία αναχώρησης και οφειλόταν σε περίπτωση ανωτέρας βίας, ήτοι στην εξάπλωση του κορωνοϊού στην Ασία. Ζητεί να υποχρεωθεί η εναγομένη της κύριας δίκης να του επιστρέψει επιπλέον ποσό ύψους 1 500 ευρώ. Ειδικότερα, θεωρεί ότι το υπόλοιπο ποσό των 601 ευρώ αντιστοιχεί σε διαχειριστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η εναγομένη της κύριας δίκης.
- 20 Η εναγομένη της κύριας δίκης αντιτάχθηκε στο αίτημα αυτό ισχυριζόμενη ότι τόσο κατά την ημερομηνία καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού όσο και κατά την προβλεφθείσα ημερομηνία αναχώρησης, τα ταξίδια προς τις χώρες προορισμού διεξάγονταν ακόμη κανονικά. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι ο ενάγων της κύριας δίκης αποδέχθηκε τους γενικούς όρους της σύμβασης, σύμφωνα με τους οποίους, σε περίπτωση καταγγελίας, τα διαχειριστικά έξοδα ανέρχονταν στο 15 % της συνολικής τιμής του οικείου ταξιδιού και ότι η χρέωση καταγγελίας αντιστοιχούσε στις χρεώσεις που εφαρμόζουν άπαντες οι προμηθευτές της.
- 21 Δεδομένου ότι οι διάδικοι δεν ζήτησαν τη διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεως, η υπόθεση τέθηκε υπό διάσκεψη στις 22 Ιουνίου 2021.
- 22 Με διάταξη της 15ης Σεπτεμβρίου 2021, το αιτούν δικαστήριο κάλεσε ωστόσο τους διαδίκους της κύριας δίκης να υποβάλουν, εντός προθεσμίας δέκα ημερών, τις παρατηρήσεις τους επί σειράς ερωτήσεων οι οποίες κατ' ουσίαν αφορούσαν την τήρηση του δικαίου της Ένωσης και δη της οδηγίας 2015/2302.

- 23 Ο ενάγων της κύριας δίκης δεν κατέθεσε παρατηρήσεις επ' αυτών των ερωτήσεων. Η εναγομένη της κύριας δίκης επανέλαβε τη θέση της ότι κατά την ημερομηνία καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού δεν υπήρχε κανένας λόγος για τη μη πραγματοποίηση του επίμαχου ταξιδιού. Υποστήριξε επίσης ότι ο ενάγων της κύριας δίκης ουδέποτε επικαλέστηκε έλλειψη ενημέρωσης ή οποιαδήποτε παράλειψη αφορώσα τα δικαιώματά του.
- 24 Με την αίτηση προδικαστικής απόφασης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, αφενός, ως προς το κύρος του άρθρου 5 της οδηγίας 2015/2302 υπό το πρίσμα του άρθρου 169 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ, καθόσον το εν λόγω άρθρο 5 δεν προβλέπει υποχρέωση του διοργανωτή ταξιδιού να ενημερώσει τον καταναλωτή σχετικά με τη δυνατότητα καταγγελίας της συναφθείσας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, σε περίπτωση επέλευσης έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων, με δικαίωμα επιστροφής όλων των καταβληθέντων ποσών. Συγκεκριμένα, εν προκειμένω, ο ενάγων της κύριας δίκης αγνοούσε την ύπαρξη του δικαιώματός του για επιστροφή του συνόλου των ποσών που κατέβαλε σε περίπτωση επέλευσης τέτοιων περιστάσεων. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ως εκ τούτου, να διευκρινιστεί αν μια τέτοια έλλειψη ενημέρωσης του οικείου καταναλωτή καθιστά δυσχερέστερη την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του, κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, ο καταναλωτής δεν εκπροσωπείται από δικηγόρο, και αν αυτή η έλλειψη ενημέρωσης υπονομεύει τον σκοπό της επίτευξης υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών που επιδιώκει η οδηγία 2015/2302.
- 25 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το κατά πόσον δύναται να διατάξει αυτεπαγγέλτως, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, την απόδοση στον καταναλωτή όλων των ποσών που κατέβαλε σε περίπτωση επέλευσης έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση της οικείας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού. Μια τέτοια δυνατότητα θα συνέβαλλε στη διασφάλιση του σκοπού που μνημονεύεται στην προηγούμενη σκέψη. Παρά ταύτα, μια τέτοια δυνατότητα θα αντέβαινε στις θεμελιώδεις αρχές του ισπανικού δικονομικού δικαίου τις οποίες διακηρύσσει το άρθρο 218, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ήτοι στις αρχές της ελεύθερης διάθεσης του αντικείμενου της δίκης και της αντιστοιχίας των δικαστικών αποφάσεων.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena (5ο πρωτοδικείο Καρθαγένης) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Προσκρούει στο άρθρο 169, [παράγραφος 1 και παράγραφος 2,] στοιχείο α', και στο άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το άρθρο 5 της οδηγίας 2015/2302 σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, δεδομένου ότι το άρθρο αυτό δεν περιλαμβάνει μεταξύ των πληροφοριών που πρέπει υποχρεωτικά να παρέχονται στον ταξιδιώτη πριν από τη σύναψη της σύμβασης το δικαίωμα που του αναγνωρίζει το άρθρο 12 της οδηγίας περί καταγγελίας της σύμβασης πριν από την έναρξη του πακέτου με πλήρη επιστροφή του ποσού που έχει καταβάλει σε περίπτωση αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου;
- 2) Απαγορεύουν τα άρθρα 114 και 169 ΣΛΕΕ, καθώς και το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2302, την εφαρμογή των αρχών της διαθέσεως και της αντιστοιχίας που διακηρύσσονται στα άρθρα 216 και 218, παράγραφος 1, του [κώδικα πολιτικής δικονομίας], όταν οι δικονομικές αυτές αρχές εμποδίζουν την πλήρη προστασία του ενάγοντος καταναλωτή;»

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 27 Η Τσεχική Κυβέρνηση κατ' ουσίαν αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, με το σκεπτικό ότι η ζητούμενη ερμηνεία δεν είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο δεν έχουν έρεισμα, καθόσον ο φόβος για την εξάπλωση του κορωνοϊού στην Ασία τον οποίο επικαλέστηκε ο ενάγων της κύριας δίκης για να καταγγείλει τη σύμβασή του οργανωμένου ταξιδιού σχεδόν έναν μήνα πριν από την ημερομηνία αναχώρησης δεν συνιστά έκτακτη και αναπόφευκτη περίπτωση στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν η οποία επηρεάζει σημαντικά την εκτέλεση της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού ή επηρεάζει σημαντικά τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό, όπως απαιτεί το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.
- 28 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, ο εθνικός δικαστής είναι ο μόνος αρμόδιος να διαπιστώσει και να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης (απόφαση της 27ης Απριλίου 2023, Legea, C-686/21, EU:C:2023:357, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται αποκλειστικώς επί της ερμηνείας ή του κύρους ρύθμισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει των πραγματικών περιστατικών που εκθέτει το εθνικό δικαστήριο (απόφαση της 27ης Απριλίου 2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εξάλλου, μόνο στα εθνικά δικαστήρια, στην κρίση των οποίων υποβάλλεται η διαφορά και τα οποία πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη της εκδοθησομένης απόφασης, εναπόκειται να εκτιμούν, λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης, τόσο το αν είναι αναγκαία η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου να είναι σε θέση να αποφανθούν, όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1981, Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, σκέψη 15, και της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association, C-44/17, EU:C:2018:415, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 29 Εν προκειμένω, το αν τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο ενάγων της κύριας δίκης προκειμένου να δικαιολογήσει την εκ μέρους του καταγγελία της επίμαχης σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού μπορούν να χαρακτηριστούν ως «έκτακτες και αναπόφευκτες περιστάσεις» υπό την έννοια της οδηγίας 2015/2302, εμπίπτει στην αυτοτελή εξουσία εκτιμήσεως του αιτούντος δικαστηρίου. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο δεν έκρινε αναγκαία την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος ως προς το περιεχόμενο της έννοιας των «έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων» κατά την οδηγία αυτή, προκειμένου να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί.
- 30 Ως εκ τούτου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 31 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, ως προς το κύρος του άρθρου 5 της οδηγίας 2015/2302 υπό το πρίσμα του άρθρου 169, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο α', καθώς και του άρθρου 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, καθόσον το άρθρο 5 δεν υποχρεώνει τον διοργανωτή ταξιδιών να ενημερώνει τον ταξιδιώτη σχετικά με το

προβλεπόμενο στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας δικαίωμά του για καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού που συνήψε χωρίς καταβολή χρέωσης καταγγελίας και για πλήρη επιστροφή των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο αυτό, σε περίπτωση έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού.

- 32 Η Ισπανική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβητούν το παραδεκτό του υπό εξέταση προδικαστικού ερωτήματος. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το εν λόγω ερώτημα είναι υποθετικής φύσης, διότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει υποχρέωση ενημέρωσης του ταξιδιώτη σχετικά με το δικαίωμα καταγγελίας που έχει και το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.
- 33 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, ΑΥ (Ένταλμα συλλήψεως – Μάρτυρας), C-268/17, EU:C:2018:602, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο σχετικά με το περιεχόμενο του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302. Συγκεκριμένα, η ερμηνεία του περιεχομένου της διάταξης αυτής αποτελεί προαπαιτούμενο για την εκτίμηση του κύρους της. Η ερμηνεία αυτή δεν συνεπάγεται εκτίμηση υποθετικής φύσης ζητήματος, οπότε η Επιτροπή εσφαλμένως υποστηρίζει ότι το υπό εξέταση προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο.
- 35 Τούτου δοθέντος, επισημαίνεται, όσον αφορά την ερμηνεία του περιεχομένου του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302, ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν δεσμευτεί ο ταξιδιώτης με σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, ο διοργανωτής ταξιδιών παρέχει στον ταξιδιώτη, μεταξύ άλλων, τις τυποποιημένες πληροφορίες μέσω του σχετικού εντύπου που παρατίθεται στο παράρτημα I, μέρος Α ή Β, της οδηγίας.
- 36 Τα έντυπα βασικών πληροφοριών που παρατίθενται στο παράρτημα I, μέρη Α και Β, της οδηγίας 2015/2302 αναφέρουν, μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου ή, ελλείψει τέτοιου συνδέσμου, ρητώς, τα βασικά δικαιώματα για τα οποία πρέπει να ενημερώνονται οι ταξιδιώτες. Μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών συγκαταλέγονται, σύμφωνα με την έβδομη περίπτωση των μερών Α και Β του παραρτήματος I, το δικαίωμα των ταξιδιωτών οργανωμένου ταξιδιού να «μπορούν να καταγγείλουν τη σύμβαση χωρίς χρέωση καταγγελίας πριν από την έναρξη του πακέτου σε εξαιρετικές περιστάσεις, για παράδειγμα αν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα ασφάλειας στον προορισμό τα οποία είναι πιθανόν να επηρεάσουν το πακέτο». Αυτή η έβδομη περίπτωση εκθέτει και απηχεί, επομένως, το περιεχόμενο του δικαιώματος καταγγελίας που απονέμεται στους ταξιδιώτες αυτούς βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.
- 37 Ως εκ τούτου, αντιθέτως προς τις εκτιμήσεις του αιτούντος δικαστηρίου, το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 δεν εξαιρεί από τις προσυμβατικές πληροφορίες που πρέπει υποχρεωτικά να παρέχονται στον ταξιδιώτη τις πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα που του απονέμεται, βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, να καταγγείλει τη σύμβαση ταξιδιού που συνήψε πριν από την έναρξη του πακέτου, χωρίς χρέωση καταγγελίας, όταν συντρέχουν έκτακτες και αναπόφευκτες περιστάσεις οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου.

- 38 Λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου ως προς το κύρος του άρθρου αυτού. Συγκεκριμένα, καθόσον το εν λόγω άρθρο επιβάλλει υποχρέωση ενημέρωσης του ταξιδιώτη σχετικά με το προβλεπόμενο στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας δικαίωμά του καταγγελίας, δεν τίθεται ζήτημα ως προς το κύρος του άρθρου 5 της οδηγίας υπό το πρίσμα του άρθρου 169, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ καθώς και του άρθρου 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, για τον λόγο ότι το άρθρο 5 της οδηγίας δεν επιβάλλει υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή σχετικά με το συγκεκριμένο δικαίωμα καταγγελίας.
- 39 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 έχει την έννοια ότι υποχρεώνει τον διοργανωτή ταξιδίων να ενημερώνει τον ταξιδιώτη σχετικά με το δικαίωμά του καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας. Το κύρος του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 υπό το πρίσμα του άρθρου 169, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να τεθεί εν αμφιβόλω για τον λόγο ότι δεν προβλέπει υποχρέωση ενημέρωσης του ταξιδιώτη σχετικά με το δικαίωμά του καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 40 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 114 και 169 ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2302 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή των αρχών της διάθεσης και της αντιστοιχίας, οι οποίες κατοχυρώνονται με τις διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας, όταν η εφαρμογή των τελευταίων αυτών διατάξεων μπορεί να εμποδίσει την αποτελεσματική προστασία του καταναλωτή που ενεργεί υπό την ιδιότητα του ενάγοντος.
- 41 Η Ισπανική Κυβέρνηση εγείρει αντιρρήσεις ως προς το παραδεκτό του ερωτήματος αυτού με το σκεπτικό, αφενός, ότι το απαράδεκτο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος επιφέρει κατ' ανάγκην το απαράδεκτο του δευτέρου ερωτήματος και, αφετέρου, ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2302 ουδόλως συνδέεται με τη διαφορά της κύριας δίκης. Οι αντιρρήσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν καθόσον, για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 33 και 34 της παρούσας απόφασης, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα δεν είναι απαράδεκτο, περαιτέρω δε προκύπτει προδήλως, από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ότι η παραπομπή στο άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2302 αποτελεί σφάλμα εκ παραδρομής και πρέπει να νοηθεί ως αφορώσα το άρθρο 12, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.
- 42 Κατόπιν των ανωτέρω και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η οδηγία 2015/2302 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 114 ΣΛΕΕ, προκειμένου να συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της διασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών που προβλέπεται στο άρθρο 169, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ, κρίνεται επιβεβλημένη η αναδιατύπωση του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος κατά την έννοια ότι με αυτό ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 αντιτίθεται στην εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικονομικού δικαίου που κατοχυρώνουν τις αρχές της διάθεσης και της αντιστοιχίας, δυνάμει των οποίων, σε περίπτωση που η καταγγελία σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού πληροί τις προϋποθέσεις αυτού του άρθρου 12, παράγραφος 2, και ο οικείος ταξιδιώτης δεν προβάλλει ενώπιον του εθνικού δικαστή αξίωση επιστροφής όχι του

συνόλου των καταβληθέντων ποσών αλλά αξίωση επιστροφής χαμηλότερου ποσού, ο εθνικός δικαστής δεν μπορεί αυτεπαγγέλτως να αποφανθεί υπέρ της επιστροφής του συνόλου των καταβληθέντων ποσών στον ταξιδιώτη.

- 43 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει ότι, σε περίπτωση έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου ή τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό, ο ταξιδιώτης έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού πριν από την έναρξη του πακέτου χωρίς την καταβολή οποιασδήποτε χρέωσης καταγγελίας και δικαιούται την πλήρη επιστροφή όλων των ποσών που κατέβαλε για το πακέτο.
- 44 Το δίκαιο της Ένωσης δεν εναρμονίζει, ωστόσο, τους διαδικαστικούς κανόνες για την εξέταση αυτού του δικαιώματος καταγγελίας. Το άρθρο 24 της οδηγίας 2015/2302 προβλέπει αποκλειστικώς ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν για την ύπαρξη κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων ώστε να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση με την οδηγία αυτή. Επομένως, οι διαδικαστικοί κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι πολίτες από το άρθρο 12, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους (πρβλ. απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Στο πλαίσιο αυτό, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει, κατ' αρχήν, στα εθνικά δικαστήρια να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως ισχυρισμό αντλούμενο από παράβαση διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, εφόσον η εξέταση του ισχυρισμού αυτού θα τα υποχρέωνε να υπερβούν τα όρια της ένδικης διαφοράς, όπως αυτά έχουν προσδιοριστεί από τους διαδίκους. Ο περιορισμός αυτός της εξουσίας των εθνικών δικαστηρίων δικαιολογείται από την αρχή ότι οι διάδικοι έχουν την πρωτοβουλία της δίκης. Κατά συνέπεια, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν να ενεργήσουν αυτεπαγγέλτως παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου η παρέμβασή τους επιβάλλεται από το δημόσιο συμφέρον (πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009, Martín Martín, C-227/08, EU:C:2009:792, σκέψεις 19 και 20 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 46 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να εξετάζει αυτεπαγγέλτως την τήρηση ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, καθώς ελλείψει τέτοιας εξέτασης, ο σκοπός της αποτελεσματικής προστασίας του καταναλωτή δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί (πρβλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συνεπώς, η αποτελεσματική προστασία ορισμένων δικαιωμάτων που ο καταναλωτής αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον το οποίο απαιτεί την αυτεπάγγελτη παρέμβαση του εθνικού δικαστή.
- 47 Στο πλαίσιο αυτό, το καθήκον του εθνικού δικαστή για αυτεπάγγελτη εξέταση έχει αναγνωριστεί, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις ρήτρες της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ 1985, L 372, σ. 31) (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009, Martín Martín, C-227/08, EU:C:2009:792, σκέψη 29), τις ρήτρες της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29) (απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και τις ρήτρες της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις της καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας

87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66, και διορθωτικά ΕΕ 2009, L 207, σ. 14, ΕΕ 2010, L 199, σ. 40, και ΕΕ 2011, L 234, σ. 46) (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 48 Πρέπει, επομένως, να εκτιμηθεί εν προκειμένω αν, για την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος καταγγελίας που αντλεί καταναλωτής από το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, πρέπει ο εθνικός δικαστής να μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει παράβαση της διάταξης αυτής.
- 49 Συναφώς, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι αυτό το δικαίωμα καταγγελίας συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει η οδηγία 2015/2302 ο οποίος είναι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 της οδηγίας, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης 5, να συμβάλλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού και όσο το δυνατόν ομοιόμορφου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όταν συνάπτουν σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού. Η οδηγία 2015/2302 εγγυάται στον καταναλωτή ένα δικαίωμα το οποίο υπό κανονικές συνθήκες δεν θα μπορούσε οπωσδήποτε να διαπραγματευθεί με τον διοργανωτή ταξιδιών, καθόσον βρίσκεται σε υποδεέστερη θέση έναντι του διοργανωτή όσον αφορά την εξουσία διαπραγμάτευσης των όρων του πακέτου. Το δικαίωμα καταγγελίας, όπως και το δικαίωμα επιστροφής των καταβληθέντων ποσών κατόπιν της καταγγελίας αυτής, τα οποία απονέμει το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας στους ταξιδιώτες, εξυπηρετούν αυτόν τον σκοπό προστασίας των καταναλωτών (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, UFC-Que choisir και CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, σκέψη 33).
- 50 Εν συνεχεία, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 54 των προτάσεών της, το δικαίωμα καταγγελίας καταλαμβάνει σημαντική θέση στην όλη οικονομία της οδηγίας 2015/2302, καθώς χαρακτηρίζεται ως «βασικό δικαίωμα» του ταξιδιώτη στα μέρη Α και Β του παραρτήματος Ι της οδηγίας και, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ο διοργανωτής ταξιδιών έχει την υποχρέωση να ενημερώνει τον ταξιδιώτη για την ύπαρξη αυτού του δικαιώματος καταγγελίας.
- 51 Τέλος, το άρθρο 23 της οδηγίας 2015/2302 ορίζει τους αναγκαστικού δικαίου κανόνες της οδηγίας. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου αυτού, ο ταξιδιώτης δεν μπορεί να παραιτηθεί των δικαιωμάτων που του απονέμει η οδηγία, ούτε είναι αντιτάξιμη έναντι αυτού συμβατική ρήτρα ή δήλωση του ταξιδιώτη με την οποία αυτός παραιτείται άμεσα ή έμμεσα από τα δικαιώματα αυτά δεν μπορεί να του αντιταχθεί.
- 52 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος καταγγελίας που απονέμει στους ταξιδιώτες το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 απαιτεί ο εθνικός δικαστής να μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως παράβαση της διάταξης αυτής.
- 53 Η αυτεπάγγελτη εξέταση από τον εθνικό δικαστή του δικαιώματος καταγγελίας του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 υπόκειται, ωστόσο, σε ορισμένες προϋποθέσεις.
- 54 Πρώτον, απαιτείται κάποιο από τα συμβαλλόμενα στη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού μέρη να έχει κινήσει ενώπιον του εθνικού δικαστή ένδικη διαδικασία, η οποία πρέπει να έχει ως αντικείμενο την εν λόγω σύμβαση (βλ., όσον αφορά την αυτεπάγγελτη εξέταση των καταχρηστικών ρητρών της οδηγίας 93/13, απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 55 Δεύτερον, το δικαίωμα καταγγελίας του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 πρέπει να συνδέεται με το αντικείμενο της διαφοράς όπως αυτό έχει καθοριστεί από τους διαδίκους, λαμβανομένων υπόψη των αιτημάτων και των ισχυρισμών τους (βλ., όσον αφορά την αυτεπάγγελτη εξέταση των καταχρηστικών ρητρών της οδηγίας 93/13, απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 34).
- 56 Τρίτον, ο εθνικός δικαστής πρέπει να έχει στη διάθεσή του το σύνολο των νομικών και πραγματικών στοιχείων που είναι αναγκαία προκειμένου να εκτιμήσει αν ο οικείος ταξιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα καταγγελίας (βλ., όσον αφορά την αυτεπάγγελτη εξέταση των καταχρηστικών ρητρών της οδηγίας 93/13, απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 57 Τέταρτον, δεν θα πρέπει ο ταξιδιώτης να έχει δηλώσει ρητώς στον εθνικό δικαστή ότι αντιτίθεται στην εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.
- 58 Σε περίπτωση που ο ταξιδιώτης δεν επικαλείται την εφαρμογή της ως άνω διάταξης ενώ φαίνεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο ταξιδιώτης να αγνοούσε την ύπαρξη του δικαιώματος καταγγελίας που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Τούτο αρκεί για την αυτεπάγγελτη εξέταση της διάταξης από τον εθνικό δικαστή.
- 59 Εν προκειμένω, υπό την επιφύλαξη της εκτίμησης στην οποία θα προβεί το αιτούν δικαστήριο, φαίνεται να πληρούνται οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί αγωγής του ενάγοντος της κύριας δίκης με αντικείμενο την καταγγελία σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού την οποία συνήψε με την εναγομένη της κύριας δίκης. Το κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 δικαίωμα καταγγελίας συνδέεται, κατά τα φαινόμενα, με το αντικείμενο της διαφοράς που έχει αχθεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου καθόσον αντικείμενο της διαφοράς είναι η επιστροφή των πληρωμών που πραγματοποίησε ο ενάγων κατόπιν της απόφασής του να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού λόγω της εξάπλωσης του κορωνοϊού. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να έχει στη διάθεσή του όλα τα αναγκαία νομικά και πραγματικά στοιχεία προκειμένου να εκτιμήσει αν μπορεί να γίνει επίκληση του εν λόγω δικαιώματος καταγγελίας από τον ταξιδιώτη. Στο πλαίσιο της αυτόνομης εκτίμησης στην οποία θα προβεί, το αιτούν δικαστήριο δύναται να λάβει υπόψη τις σκέψεις 41 έως 51 της απόφασης της 8ης Ιουνίου 2023, UFC – Que choisir και CLCV (C-407/21, EU:C:2023:449), με τις οποίες το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, γενικώς, η έννοια των «αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων» κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, μπορεί να καλύψει την εκδήλωση παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης. Εξάλλου, με την αγωγή του ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο ενάγων της κύριας δίκης δεν φαίνεται να απέκλεισε ρητώς την καταγγελία βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας. Αντιθέτως, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να αγνοούσε την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού καθώς ο διοργανωτής ταξιδιών παρέβη την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, όπως αυτό έχει μεταφερθεί στο ισπανικό δίκαιο, να τον ενημερώσει σχετικά με το εν λόγω δικαίωμα.
- 60 Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 54 έως 57 της παρούσας απόφασης, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το δικαίωμα καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.
- 61 Η εν λόγω υποχρέωση αυτεπάγγελτης εξέτασης συνεπάγεται, κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δικονομικό δίκαιο, υποχρέωση του εθνικού δικαστή, αφενός, να ενημερώσει τον ενάγοντα σχετικά με το δικαίωμά του καταγγελίας, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2,

- της οδηγίας 2015/2302 και, αφετέρου, να του παράσχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό στο πλαίσιο της εκκρεμούς ένδικης διαδικασίας και, αν ο ενάγων το επικαλεστεί, να καλέσει τους διαδίκους να συζητήσουν επ' αυτού κατ' αντιμωλίαν (πρβλ. όσον αφορά την αυτεπάγγελτη εξέταση των καταχρηστικών ρητρών τις οποίες αφορά η οδηγία 93/13, απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 62 Επομένως, η υποχρέωση αυτεπάγγελτης εξέτασης δεν περιλαμβάνει εξουσία του εθνικού δικαστή να προβεί αυτεπαγγέλτως σε λύση της οικείας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, χωρίς χρέωση για τον ενάγοντα και με αναγνώριση του δικαιώματός του σε επιστροφή του συνόλου των πληρωμών που έχει πραγματοποιήσει για το οργανωμένο ταξίδι. Πράγματι, η επιβολή τέτοιας απαίτησης δεν είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος καταγγελίας που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, προσκρούει δε στην αυτονομία της βουλήσεως του ενάγοντος όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας.
- 63 Ειδικότερα, ο εθνικός δικαστής δεν έχει, κατ' εφαρμογήν της ως άνω διάταξης, την εξουσία να προβεί αυτεπαγγέλτως σε λύση σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, αν ο ταξιδιώτης, μετά την ενημέρωσή του από τον εθνικό δικαστή, πράττοντας ελεύθερα και εν επιγνώσει, δεν σκοπεύει να προβεί, βάσει της εν λόγω διάταξης, σε καταγγελία της σύμβασης που έχει συνάψει. Πράγματι, η οδηγία 2015/2302 δεν φθάνει μέχρι του σημείου να καταστήσει υποχρεωτική την εκ μέρους των ταξιδιωτών άσκηση των δικαιωμάτων που τους παρέχει το σύστημα προστασίας που έχει θεσπιστεί (βλ., όσον αφορά την αυτεπάγγελτη εξέταση των καταχρηστικών ρητρών τις οποίες αφορά η οδηγία 93/13, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, σκέψεις 53 και 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 64 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικονομικού δικαίου που κατοχυρώνουν τις αρχές της διάθεσης και της αντιστοιχίας, δυνάμει των οποίων, όταν η καταγγελία σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης της οδηγίας και ο ταξιδιώτης προβάλλει ενώπιον του εθνικού δικαστή αξίωση επιστροφής ποσού χαμηλότερου από τα καταβληθέντα, ο εθνικός δικαστής δεν μπορεί αυτεπαγγέλτως να επιδικάσει υπέρ του ταξιδιώτη πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών, εφόσον οι προαναφερθείσες εθνικές διατάξεις δεν αποκλείουν τη δυνατότητα του εθνικού δικαστή να ενημερώσει αυτεπαγγέλτως τον ταξιδιώτη για το δικαίωμά του σε πλήρη επιστροφή και επιτρέπουν στον ταξιδιώτη να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό ενώπιον του εθνικού δικαστή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου,

έχει την έννοια ότι:

υποχρεώνει τον διοργανωτή ταξιδίων να ενημερώνει τον ταξιδιώτη σχετικά με το δικαίωμά του καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας. Το κύρος του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 υπό το πρίσμα του άρθρου 169, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο α', ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να τεθεί εν αμφιβόλω για τον λόγο ότι δεν προβλέπει υποχρέωση ενημέρωσης του ταξιδιώτη σχετικά με το δικαίωμά του καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.

- 2) Το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302

έχει την έννοια ότι:

δεν αντιτίθεται στην εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικονομικού δικαίου που κατοχυρώνουν τις αρχές της ελεύθερης διάθεσης του αντικειμένου της δίκης και της αντιστοιχίας μεταξύ των αιτημάτων των διαδικών και της απόφασης, δυνάμει των οποίων, όταν η καταγγελία σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης της οδηγίας και ο ταξιδιώτης προβάλλει ενώπιον του εθνικού δικαστή αξίωση επιστροφής ποσού χαμηλότερου από τα καταβληθέντα, ο εθνικός δικαστής δεν μπορεί αυτεπαγγέλτως να επιδικάσει υπέρ του ταξιδιώτη πλήρη επιστροφή των καταβληθέντων ποσών, εφόσον οι προαναφερθείσες εθνικές διατάξεις δεν αποκλείουν τη δυνατότητα του εθνικού δικαστή να ενημερώσει αυτεπαγγέλτως τον ταξιδιώτη για το δικαίωμά του σε πλήρη επιστροφή και επιτρέπουν στον ταξιδιώτη να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό ενώπιον του εθνικού δικαστή.

(υπογραφές)